

בבית המשפט העליון

רע"א 2015/15

רע"א 3760/15

לפני: כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט צ' זילברטל

המערער ברע"א 2015/15: מאיר פלבסקי
המערערת ברע"א 3760/15: א.מ.ל אמריקן לייזר בע"מ

נ ג ד

המשיבים ברע"א 2015/15: 1. חברת מקור הפורמייקה בע"מ
2. עו"ד חנוך ארליך

המשיבות ברע"א 3760/15: 1. "קר" שרותי רפואה בע"מ
2. "קר" ויזין ישראל בע"מ

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המחוזי בתל אביב (השופטים י' שנלר, ק' ורד וחי ברנר) מיום 29.5.13 בע"א 16523-05-13; ובקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המחוזי בתל אביב(השופטים י' ענבר, י' שבח ו-ש' שוחט) מיום 13.4.15 בע"א 9712-12-13

תאריך הישיבה: כ"ו בתמוז התשע"ו (1.8.16)

בשם המערער ברע"א 2015/15: עו"ד אבינועם מגן

בשם המערערת ברע"א 3760/15: עו"ד סער פלינר

בשם המשיבה 1 ברע"א 2015/15: עו"ד אמיר טיטונוביץ

בשם המשיב 2 ברע"א 2015/15: בעצמו

בשם המשיבות 1-2 ברע"א 3760/15: עו"ד דורון דן; עו"ד הילה גולדפלד

פסק-דין

המשנה לנשיאה א' רובינשטיין:

א. השאלה המשותפת לשני התיקים היא האם ניתן לפצות תאגיד על לשון הרע נגדו בלא הוכחת נזק. ברע"א 2015/15 קבעו בתי המשפט הקודמים כי המבקש הוציא שם רע על המשיבה, תאגיד המייצר לוחות פורמייקה, כי היא גורמת לזיהום האויר

ולתחלואה, ונושא עובדתי זה אינו שנוי עוד במחלוקת. נפסק, בין השאר, כי אין מניעה מפיצוי המשיבה ללא הוכחת נזק. ברע"א 3760/15 עשתה המבקשת שימוש בחומרים של חברה ("אובייקטיבי מחקרים עולמיים") שכביכול קבעו מדעית ממצאים בעניין שירות של הסרת שיער בלייזר, ובדבר – בין השאר – רמתן המקצועית של המשיבות. המבקשת פירסמה את הממצאים הללו, שהיה בהם לשון הרע כנגד המשיבות. בתי המשפט הקודמים קבעו אחריות והטילו פיצויים ללא הוכחת נזק. בשני המקרים חל שינוי בבתי המשפט המחוזיים בתמהיל הפיצוי לעומת בתי משפט השלום, אך לכך לא ניכנס.

ב. בקשות רשות הערעור נדרשות, בין היתר, לשאלה הנזכרת ברישא, קרי, השתתפות פיצויים ללא הוכחת נזק על תאגיד. לשיטתן, כשהמדובר בתאגיד אין מקום לפיצויים ללא הוכחת נזק, וזאת במיוחד מכוח סעיף 10 לפקודת הנזיקין (נוסח חדש) שלפיו "תאגיד לא ייפרע פיצויים בשל עוולה אלא אם גרמה לו נזק". עלו גם שאלות נוספות, אליהן כאמור לא נידרש. המשיבות בשני התיקים אוחזות מצדן בפסקי הדין של בתי המשפט המחוזיים. בנקודה האמורה בלבד, כדי להעמיד הלכה על מכונה, החלטנו ליתן רשות ערעור, לדון בבקשות כאילו הוגש ערעור על פי הרשות שניתנה, אך לא להיעתר לערעורים.

ג. בשאלה של השתתפות פיצוי ללא הוכחת נזק בגין לשון הרע על תאגיד דעתנו כדעת בתי המשפט הקודמים, קרי, כי הדבר אפשרי על פי הדין. בענייננו, כך כמעט בחינת פשיטא. סעיף 7א לחוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965 (שהוסף בתיקון מס' 6 בתשנ"ט) בא לאפשר, כאשר ברי כי הוצאה לשון הרע ולא תמיד ניתן לכמת את נזקה, פיצוי בסכום מסוים ומוגבל (50,000 ₪), ובמקרים שהוכחה כוונה לפגוע - כפל הסכום). נזכור, כי חוק איסור לשון הרע מגדיר "אדם" שכנגדו אסורה לשון הרע כ"יחיד או תאגיד". זוהי נקודת המוצא הבסיסית בנידון דידן. סעיף 7א עוסק ב"אדם" ומרשה לחייב את המעוול כלפיו בפיצוי ללא הוכחת נזק; המלים "אדם" ו"נפגע" משמשות בסעיפים הקטנים של סעיף 7א בערבוביה, אך ברי - מכוח ההגדרה הבסיסית בסעיף 1 - שעסקינן באדם לרבות תאגיד. אף שהדברים מחוורים מן הסעיף, נתנה לכך אף הפסיקה ביטוי (למשל ע"א 89/04 נודלמן נ' שרנסקי (2008)). אין צורך לחזור בפירוט על תכלית הפיצוי ללא הוכחת נזק, שעניינה פיצוי שיש בו הרתעה – ועמה חינוך; ראו ניסוחה בפשטות של הצעת התיקון מטעם ח"כ מאיר שטרית (הצעת חוק איסור לשון הרע (פיצויים ללא הוכחת נזק), תשנ"ח-1998, הצעות חוק תשנ"ח, 568) שם נאמר "הצעת חוק זו באה להרתיע מוציאי לשון הרע"; ראו לעניין פיצויים ללא

הוכחת נזק וטעמיהם, קרי היעדר היכולת להוכיח במדויק את גובה הנזק וההרתעה, גם בחוות דעתו של השופט עמית בבג"ץ 5239/11 אבנרי נ' הכנסת (חוק החרם) (2015) בפסקה 36 והאסמכתאות שם. בנסיבות המקרים דנא והקביעות העובדתיות בהם גם אין הכרח להכריע אם נחוצה "כוונה של ממש לפגוע" (רע"א 2022/13 יצחק נ' דנון תקשורת (2013)), אף שלטעמי גם אם יש צורך בכך, ניתנת הכוונה להסקה מן הנסיבות; ראו גם א' וינרוט "לשון הרע – משקלה ומקומה של הכוונה", סיני קמ"ז, עמ' קל"ה).

ד. נידרש עתה לשאלה שעלתה, באשר ליחס בין הוראת סעיף 7א הנטועה בחוק איסור לשון הרע ועל פי ההגדרות שבו אינה מבדילה בין אדם בשר ודם לתאגיד, לבין הוראת סעיף 10 לפקודת הנזיקין (נוסח חדש) – החל בענייני לשון הרע מכוח סעיף 7 לחוק דנא. בית המשפט המחוזי בפסק הדין נשוא רע"א 2015/15 השיב על כך באמרו (פסקה 69), כי הוראת סעיף 7א לעניין פיצוי ללא הוכחת נזק, כהוראת חוק ספציפית, גוברת על הוראה כללית שבסעיף 10 לפקודת הנזיקין, מה גם שנחקקה לאחר הסעיף בפקודת הנזיקין (בתיקון תשנ"ט-1998 לחוק דנא). אף דעתנו כך. לשון הרע, כאמור, קשה לכימות נזקי "רגיל", אף שפגיעתה רעה מטבע ברייתה; "נמשלה הלשון לחץ, שאם ישלוף האדם חרב בידו להרוג את חברו, החבר מתחנן לו ומבקש הימנו רחמים, מתנחם ההורג ומחזיר את החרב לנרתיקה. אבל החץ, כיון שירה אותו והלך, אפילו מבקש להחזירו, אינו יכול להחזיר" (מדרש שוחר טוב, ק"כ). לאן נשאה הרוח את לשון הרע, לא אחת קשה לגלות. כיצד יוכיח תאגיד פלוני שהשמצתו על-ידי הנתבע גרמה לו אבדן לקוחות, אלא אם במקרים מסוימים שלחו לו לקוחות הודעה כי משקראו את שנאמר עליו אין להם עוד חפץ בו, ובמקרה כזה אולי יהא כדאי לו לנהל הליך הוכחות ולהשיג פיצוי גבוה יותר. אך במקרה רגיל, כיצד נדע שלקוחות פוטנציאליים לא הגיעו בשל לשון הרע? כלום נחייבו להזמין סקר לעניין זה (כמובן לא מחברת "אובייקטיבי מחקרים עולמיים")? הרי השכל הישר יורנו, כי אין דרך אמיתית להוכחת הנזק במקרים רבים, אבל אותן תכליות שעמדו בבסיס גישתו של המחוקק בחקיקת סעיף 7א, יפה כוחן לתאגיד כמו לאדם בן אנוש, שכן מדוע על תאגיד אשר נחשף ללשון הרע לשאת בנטל הכבד, היקר כלכלית ולעתים בלתי-אפשרי, של הוכחת נזק ספציפית? אין זו דעתנו. יש בכך היקש מסוים לסוגיה של נזקי עישון במסעדה, שקשה מאוד עד בלתי אפשרי להוכיחם פרטנית, אך ניתן לעתים לקבוע פיצוי בחינת "אכיפה אזרחית" (ראו רע"א 9615/05 שמש נ' פוקצ'טה (2006)). ניטול דוגמה – פלוני מוציא שם רע על בעל חנות שאינה מאוגדת, ואחר כך על חנות מאוגדת, ולשתיהן פוטנציאל נזק זהה; אין הדעת סובלת כי רק הראשון יזכה בפיצוי. מכל האמור עולה גם – וכך יובהר – כי האפשרות לפסיקת פיצוי ללא הוכחת נזק קיימת לא רק כאשר שיעור הנזק לא הוכח אלא גם כאשר לא הוכח עצם קיומו, וזאת מאותם טעמים עצמם.

ה. לא למותר להזכיר כי בעולמו של המשפט העברי באה לשון הרע בצמידות לעמידה על דם הזולת; "לא תלך רכיל בעמך, לא תעמד על דם רעך" (ויקרא י"ט, ט"ז). ספר חפץ חיים לר' ישראל מאיר הכהן מראדין מונה בפתיחה, לעניין מצוות עשה שעליהן עובר בעל לשון הרע, גם "וחי אחיך עמך" (ויקרא כ"ה, ל"ו), מקום שעל-ידי הסיפורים "השפיל את חברו עד שאבד מחייתו על ידי זה, כיון שמפני רוע לבבו פירסם על חברו שאינו איש מהימן או אם הוא בעל מלאכה, פירסם שאינו ראוי למלאכה ההיא", והדברים מדברים בעדם גם בנידון דידן.

ו. כללם של דברים, איננו נעתרים לערעורים, והמסר שבפינו הוא כי ניתן לפצות תאגיד על לשון הרע נגדו ללא הוכחת נזק, בגדרי סעיף 7א לחוק.

ניתן היום, כ"ט בתמוז התשע"ו (4.8.2016).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

המשנה לנשיאה